

van daaruit groeiende organisme.

Elektromagnetische krachten stromen door de ruimte en worden door antenne, koperdraad of ander geleidend materiaal opgevangen en naar de radio geleid.

Kosmische krachten worden door kristallijne materie opgevangen en naar het organisme geleid. Rudolf Steiner heeft inzichtelijk gemaakt en geeft aan dat de krachten die de voortplanting verzorgen via de binnenplaneten lopen, door de kalk worden opgevangen en door de klei worden doorgegeven. Krachten die de voedingswaarde verzorgen lopen via de buitenplaneten en worden door de kiezel opgevangen en vervolgens via de klei weer doorgegeven aan het organisme.

Voor planten is het zo duidelijk hoe ze de krachten opvangen en verwerken. Voor mensen en dieren wordt het zo duidelijk waarom ze plantaardige voeding nodig hebben. Immers zij kunnen zelf niet die krachten opnemen, omdat ze niet direct in de aarde geworteld zijn. De planten vangen de kosmische krachten op die weer vrijkomen, wanneer ze in het organisme van mens en dier worden verteerd. Omdat elke plant een beetje eenzijdig is, hebben mens en dier ook meerdere plantensoorten als voeding nodig, om de verschillende benodigde krachten binnen te krijgen.

Genenmanipulatie

Wanneer we de voorstelling hanteren dat het DNA feitelijk de afstemming verzorgt, bij de ontvangst van kosmische krachten, kunnen we inzien dat genesmanipulatie inderdaad effect kan hebben. Immers door de afstemming te veranderen kunnen ook andere krachten een toegang krijgen tot het organisme.

We kunnen nu ook begrijpen waarom er zoveel mislukkingen zijn bij de experimenten

die gedaan worden. Het zal niet meevallen om de afstemming precies zo te wijzigen dat precies een levensvatbaar organisme kan worden gevormd uit de verschillende krachten die worden ontvangen. Voor mij is dat vergelijkbaar met de situatie waarbij we proberen om bij een zender op de radio zoveel van een tweede zender te ontvangen, dat de signalen samen een muziekstuk of een gesprek vormen, dat voor de luisteraar iets betekent. Zo bekeken kunnen we nauwelijks verwachten dat er uit de genesmanipulatie iets nuttigs tevoorschijn kan komen.

De enige uitzondering die ik me daarbij kan voorstellen is de situatie dat bepaalde geestelijke machten doelbewust invulling geven aan zo'n afwijkende samenstelling. In dat geval denk ik niet dat we met Christelijke machten te maken hebben. Vanuit dit gezichtspunt kan ik me dan ook volmondig scharen achter de tegenstanders van genesmanipulatie.

Toch blijft er bij mij nog een punt hangen. Rudolf Steiner heeft ergens*) aangegeven dat het materialisme uiteindelijk tot opgave heeft om aan te tonen dat het leven juist niet in de materie zit. Misschien is het zo dat juist door de genesmanipulatie uiteindelijk tot in de finesses zichtbaar wordt dat het leven inderdaad niet opgesloten zit in het DNA. Misschien komt de erkenning voor de voorstellingen die vanuit de antroposofie zijn ontwikkeld uiteindelijk tot stand door het werk dat aan de genesmanipulatie wordt gedaan. ■

*) Mocht u weten waar Rudolf Steiner dat heeft aangegeven dan zouden zowel Jan Saal als de redactie dat gaarne vernemen.

Bedrijfseifokkerij

Jola Meijer en Léon Veltman

Léon Veltman is veeboer in de V.O.F. Warmonderhofstede, het gemengde bedrijf van Warmonderhof in Dronten. Zijn veestapel telt 45 koeien met bijbehorend jongvee op 24 ha. gras/klaver, 12 ha. GPS, 10 ha. natuurgebied voor het jong vee. De koeien krijgen geen krachtvoer, wel 12 kg droge stof (d.s.) uit gras/klaver, 5 kg d.s. uit GPS en 1 kg uit hooi.

gen

Leon Veltman met de teruggekochte kleinzoon van zijn eigen stier

De gemiddelde melkgift is 5560 kg met 4.32% vet en 3.36% eiwit. De gemiddelde leeftijd is 5.3 jaar.

Het bedrijf heeft een speciaal karakter omdat leerlingen van de agrarische opleiding Warmonderhof hier het melken en de veeverzorging leren. Een gesprek met Léon over de veefokkerij op Warmonderhofstede.

“Laten we eerst maar eens een heleboel andere wegen bewandelen voordat we concluderen dat we genetische manipulatie nodig hebben!”

Toen Warmonderhof nog op Thedingsweerth in Kerk-Avezaath gevestigd was en Léon Veltman de veehouderijtak van het gemengd bedrijf op zich nam, was er nog geen sprake van een gericht fokbeleid voor de veestapel. Het ging erom de koeien drachtig te krijgen en omdat natuurlijke dekking de voorkeur had, werden ze naar de stier van een boer in het dorp gebracht. Als deze stier te groot en gevaarlijk werd, kwam er een nieuwe die jonger was en dat was het. Pas toen deze boer in 1986 zijn bedrijf beëindigde ontstond de interesse en opgave voor een gericht eigen fokbeleid en de eerste vraag was: welke richting uit te gaan?

Léon vertelt: “Een poging om met Blaarkoppen door te gaan gaf niet het gewenste resultaat. Toen kwam ik in aanraking met het fokprogramma van prof. Bakels: lijnenteelt op basis van levensproductie (dit is de totale melkproductie van een koe gedurende haar hele leven, red.) Dat sprak me aan. We zijn met een aantal mensen van Warmonderhof naar Duitsland gegaan en kregen van prof. Bakels, aan de universiteit van München, een privé-college over zijn fokprogramma. We hebben daar een paar bedrijven bekeken en op een biolo-

gisch bedrijf zag ik wat er mogelijk is met dat fokprogramma: een gezonde veestapel gefokt op basis van Bakels' ideeën. Dit waren zwartbonte Holsteinkoeien, gemiddeld acht jaar oud, die 8.000 liter melk per jaar gaven van eigen voer, voornamelijk luzernehooi en geplet graan. Het is een praktisch fokprogramma en heel geschikt voor boeren die zich niet verdiepen in, of de vaardigheden hebben om zich met fokkerij bezig te houden. Maar óók interessant voor de echte fokkerijliefhebbers.”

Het fokprogramma van prof. Bakels
Léon: “Dit fokprogramma is gebaseerd op lijnenteelt, dat wil zeggen meerdere lijnen oftewel families worden in een afwisseling gecombineerd. De drie gebruikte lijnen waren gebaseerd op hoge levensproducties, dat wil zeggen veel koeien die als stiermoeders boven de 100.000 liter gaven. De drie lijnen hebben elk een verschillend type koe. Dit typeverschil voorkomt inteeltproblemen en door rotatie van de drie lijnen loopt het inteeltpercentage nooit hoog op. Bakels werkte zelf met drie lijnen, A, B en C. Die werden dan bijvoorbeeld zo gebruikt: de A-lijn wisselde af met de B-lijn en bij de volgende generatie, met de C-lijn. Dan kwam

daarna bijvoorbeeld weer de A-lijn terug. Deze lijnen zijn 'functioneel homozygoot' in de zin van zeer vitaal en in staat hoge levensproducties te halen. Dus niet genetisch homozygoot, want ze waren qua type verschillend. De A-lijn waren wat hoge en meer scherpe koeien, de B-lijn wat grotere brede koeien, en de C-lijn meer kleinere koeien. Juist dit verschil in type voorkomt dat het beland in eenzijdigheden. Deze eenvoudige gedachte werkte goed. Bakels behaalde op de Duitse universiteitsbedrijven goede resultaten. Maar omdat dit fokprogramma tegelijkertijd ontstond met de introductie van de Holsteinkoeien in Duitsland, werd het overvleugeld door de commerciële fokkerijorganisaties, die bovendien de ideeën buitenissig vonden. Bakels had er namelijk ook genetische verklaringen voor, maar daarvoor kreeg hij zelfs een spreekverbod op de universiteit. Het lag dus moeilijk.

Vroeger werd er gefokt op een bepaald type koe. Dit type is iets wat mensen vaststelden: dit is de ideale koe, zo moet die eruit zien! Dat gebeurde op basis van een voorstelling. Hoe kun je als mens weten hoe de koe eruit moet zien? Vanuit een biologisch gezichtspunt werd niet naar haar gekeken. Mooi, vlees, melkproductie zijn geen eigenschappen die voortkomen uit het wezen van een koe. Bakels zei: 'Kijk naar oude koeien die veel melk hebben gegeven en daarbij gezond bleven, want die laten je zien, hoe de lichaamsbouw moet zijn. Draai dit niet om, want als je vanuit de mens bepaald hoe ze eruit moet zien, maak je fouten. Dan vlecht je modeverschijnselen, voorkeuren, eigen beperkingen in. En is dat dan een gezonde koe?'

Léon: "Dit was voor mij een eye-opener. Terwijl fokkers bijvoorbeeld vinden dat een

koe een sterke, strakke rug moet hebben, zegt Bakels: 'kijk maar naar de koeien met een hoge levensproductie, die hebben vaak een wat weke rug. En als je kijkt naar de functie van de rug: bij een hoge strakke rug lopen de koeien met korte stapjes. Een iets weke rug geeft ze veel meer bewegingsmogelijkheden, dus ze lopen beter!'"

Een fokprogramma voor de bd-landbouw?

"Het belangrijkste vond ik dat er een programma ontwikkeld werd dat niet strijdig was met de bd-landbouw, dus een fokkerijgedachte die te integreren was. Terwijl de meeste fokkerijgedachten in die tijd helemaal gebaseerd waren op INET (productieverhoging uitgedrukt in een bedrag) en op (melk)productieverhoging, vooral ook bij de jonge koeien. Juist polair aan wat van bd-koeien werd verlangd: duurzaamheid, goede gezondheid, een hoge levensproductie en lage kosten!

Er was geen biologisch fokprogramma. In mijn ogen was het mogelijk dat biologische boeren dit fokprogramma van Bakels konden oppakken om er een eigen Nederlandse variant van te maken. Met een vijftal bedrijven hebben we daar destijds ook iets aan gedaan, maar dit is niet doorgezet en op de achtergrond geraakt.

Nu 25 jaar later begint de belangstelling te komen. Ik heb het altijd gek gevonden dat in de biologische landbouw al heel snel verplichtingen voor biologisch zaaizaad en plantgoed werden opgesteld, maar niet voor de veeteelt. Nu pas is biologisch gefokt uitgangsmateriaal, stieren of koeien, aan de orde."

Hoe wordt hier aan gewerkt?

"Wij hebben in de bd-landbouw fokstieren nodig die van biologische bedrijven komen

en dus moeders, die het goed doen in onze omstandigheden. Samen met Wytze Nauta van het Louis Bolk Instituut proberen we in Nederland een biologisch fokprogramma te ontwikkelen. Daarvoor is een enquête gehouden onder biologische boeren met de vraag of er op hun bedrijf stiermoeders beschikbaar zijn (koeien die aan de gestelde eisen voldoen). Als die er zijn, kunnen via hun zonen de waardevolle eigenschappen worden verspreid. Want nu gebruiken we fokstieren die ontwikkeld zijn in de gangbare landbouw. Ook al hebben die misschien 100.000 liter-moeders achter zich, die liters zijn onder andere omstandigheden gerealiseerd."

Heeft dit al schade aan de veestapel toegebracht?

"Als je ziet dat de melkkoe in Nederland gemiddeld iets ouder wordt dan vier jaar, kun je zeker spreken van schade. Want of de koeien nu vier, zes of acht jaar oud worden, ze moeten altijd eerst twee jaar opgefokt worden voordat ze de eerste melk geven. Bij ons op het bedrijf, waar het vanwege de leersituatie voor leerlingen voor koeien niet makkelijk is, ligt de gemiddelde leeftijd op 5.3 jaar. Dat is al 25% hoger dan het landelijk gemiddelde. De schade is naar mijn idee voortgekomen uit allerlei fouten die gemaakt zijn in de fokkerij en in de bedrijfsvoering. Je ziet dat dit nu min of meer onderkend wordt, aan nieuwe begrippen die onderdeel worden van de stierenkaart. Er staat bijvoorbeeld sinds circa twee jaar duurzaamheid op vermeld. De gangbare landbouw heeft ook in de gaten dat het niet goed gaat wanneer alleen maar op productieverhoging op jonge leeftijd wordt gefokt. Het gaat ook om duurzame koeien! Omdat

Fokstier Plix Pu uit de B-lijn met zijn fokker prof. Bakels.

dit nu pas als kenmerk wordt opgenomen, betekent het dat hier al decennia lang geen aandacht aan is besteed, in de fokkerij.”

En genetische manipulatie?

Léon: “Laten we eerst maar proberen om de fokkerij, in al zijn aspecten goed te doen. Dan zal je zien dat er helemaal geen noodzaak is voor genetische manipulatie. Laten we eerst onze fouten maar eens goedmaken en proberen om de kwaliteit te bereiken waar we tevreden mee zijn. Waarom nu al die technische en genetische manipulatie, als je nog op een heleboel andere manieren in de fokkerij en veredeling veel kunt bereiken? Daarbij bestaan er zeker ook nog nieuwe mogelijkheden die we tot nu toe niet benutten. Bijvoorbeeld rekening houden met kosmische aspecten, zoals Maria Thun voor de plantenveredeling onderzoekt. Dit is in de veehouderij nog een nieuw en onbekend gebied. Laten we ons daar maar eens op storten.”

En het voer?

“In de praktijk van de bd-landbouw zag je in de beginjaren al dat nadruk werd gelegd op

pensontwikkeling, door het vreten van veel ruwvoeder zoals hooi, samen met voederbieten, geplet graan en lijnzaadschilvers. Tegenwoordig wordt ook uitgelegd waarom dit goed werkt en komt er bewustzijn voor goede voeding. Behalve fokkerij zijn huisvesting en kuddevorming van belang voor een gezonde veestapel en ook de veterinaire begeleiding, de homeopathie. De veestapel functioneert alleen maar goed als al deze aspecten op elkaar zijn afgestemd, want ze zijn allemaal van primair belang voor de dieren. Met zijn bewustzijn kan een boer ook veel betekenen voor de kudde; hij is er voor de dieren en de werking van een niet-sentimenteel, maar wakker bewustzijn en oog hebben voor het dier, is bekend. Ik heb dat ondervonden met een leerling die me zei: als jij de stal in komt worden de koeien rustig.”

Waar komt dat lage leeftijdsgemiddelde vandaan?

“Van teveel problemen. Een trits van gebreken: uierontsteking, vruchtbaarheid, pootgebreken, productieafname... de meeste koeien gaan gedwongen weg. Dat is bedrijfseconomisch niet gunstig want het gemiddeld 4,3

jaar oude dier heb je maar twee jaar kunnen melken. Een normale gezonde koe kalft op ruim tweejarige leeftijd. Dan zie je in de eerste jaren een mooie stijging van de productie, tegen haar achtste jaar krijgt ze haar top en dan zakt dit langzaam af. Boven de twaalf jaar wordt de melkgift stukken minder en wordt de koe ook heel kwetsbaar, is mijn ervaring. Wil je aan een gemiddelde van acht jaar komen dan heb je een behoorlijk percentage oude koeien van twaalf jaar nodig.”

De verbinding tussen veeras met de streek en het landschap is verloren gegaan. Is dit van invloed voor de bd-landbouw?

“Ik denk dat de koe een sterke wisselwerking heeft met zijn omgeving en dit bij lokale rassen vroeger optimaal was. Het is nu van belang om de wisselwerking tussen koe en bedrijf optimaal te benutten. Daarvoor is een bedrijfseigen fokkerij de beste voorwaarde. Niet het voortdurend via KI betrekken van vreemd sperma van buiten het bedrijf. Maar voor zo'n bedrijfseigen fokkerij, het houden van eigen stieren, is dan ook huisvesting nodig. Op tien koeien heb je één stier nodig om enige keus te hebben. Dan hoeft je niet alles op één stier te zetten en voorkom je inteelt. Dus meerdere stieren, en dat maakt het heel gecompliceerd. Dit is voor veehouders die er alleen voor staan niet ongevaarlijk. Wanneer stieren ouder dan twee jaar worden ontstaan er risico's.”

Als je zegt 'een bepaald ras hoort in een bepaalde omgeving' dan kun je ook zeggen 'een bepaalde veestapel gaat een relatie met een bepaald bedrijf aan en wil je die optimaal maken, dan zul je de fokkerij, met een goed plan, bedrijfseigen moeten maken’.

Want als met een eigen stier wordt gewerkt, moet er ook een eigen fokprogramma worden gemaakt, waarin de families goed met elkaar zijn gecombineerd. En een bedrijfseigen fokprogramma opzetten is gecompliceerd. Er moeten meerdere stieren zijn om binnen de veestapel de eigenschappen zo goed mogelijk te kunnen combineren. Het volstaat niet alleen een eigen stier neer te zetten. Dat is een fout die veel gemaakt is, vanuit de gedachte 'ik wil natuurlijke dekking...dus als er een stier staat dan is het wel goed'.

Voor onze veestapel op Warmonderhof met 45 koeien zouden we wel vier tot vijf dekstieren nodig hebben. Als er dan ook nog vier of vijf in de opfok staan (omdat je ze niet van buitenaf wilt hebben) kom je aan een stal met acht à tien stieren. Zo'n stal staat nog op ons wensenlijstje."

Dat lijkt niet haalbaar. Kun je dit met andere bedrijven samen doen?

"Dat lijkt nu wel niet haalbaar, maar tien jaar geleden dachten we ook dat er geen biologisch wortelenzaad zou zijn en dat is er nu wel! Een groot probleem is, denk ik geweest dat toen de biologische landbouw begon te groeien, in Nederland de KI helemaal geaccepteerd was. En dat nooit gezegd is 'dat hoort er niet bij': In dat geval waren de bedrijven toen meteen zó ingericht dat er natuurlijk dekkende stieren waren en dan was dit van het begin af aan een kostenpost geweest die in de melkprijs was meegenomen. Omdat het nu al een verder gevorderd stadium is en de melkprijs ook al weer hard begint te dalen, zeg je 'ja, nu is het niet meer haalbaar'.

Maar net zoals van begin af aan gezegd is 'we gebruiken geen kunstmest' had er toen

éven kordaat gezegd kunnen worden: 'KI hoort er ook niet bij:'"

Hoe gaat het fokbeleid nu verder op Warmonderhof?

Léon: "Ik zie goede resultaten van een bedrijfseigen fokkerij en zou daar graag naar toe willen werken op Warmonderhof. Het zou voor mij een volgende stap zijn, waar ook andere boeren van kunnen profiteren.

Er staat nu een stier op de Hondspol (Driebergen), afkomstig van ons bedrijf. Dat is leuk. Ik heb ooit eens een stier verkocht aan Ter Linde (Oostkapelle), een jaar of twaalf geleden. Van die stier zijn nu nog goede koeien op Terlinde en daarvan heb ik weer een zoontje gekocht, dus een kleinzoon van mijn eigen stier. Vanaf de zomer gaan we daarmee dekken.

Met name de aanpassing aan de bedrijfssituatie, die een eigen gefokte stier van nature heeft via zijn familie, is het sterke punt. Zelf hebben we vaarzen van een eigen stier aan de melk en die zijn echt goed. Deze eigen stier zou landelijk niet zo'n grote betekenis hebben, maar omdat hij is voortgekomen uit een koe die het bij ons heel goed doet (en de moeder van deze koe ook), hebben de nakomelingen al genetisch aansluiting op ons bedrijf. Want vijf vaarzen van één stier en allemaal een lactatiewaarde boven de 110, dat is bijzonder. En dat niet vanwege de bijzondere stier, maar door de afkomst van de stier uit eigen bedrijf. Zijn bloedvoering sluit aan. Ik kan dit vergelijken met vaarzen die voortgekomen zijn via KI, van stieren die het landelijke goed doen, maar op mijn bedrijf het niet halen bij de eigen gefokte dieren."

Leon met de door hem gefokte en door BD-bedrijf De Hondspol aangekochte stier

Gaat de KI eruit?

"Nu proberen we bij het Louis Bolk Instituut de biologisch gefokte stieren op de stierenkaart te krijgen, zodat die ook via KI beschikbaar zijn. Maar de volgende stap zou eigenlijk moeten zijn dat een aantal bedrijven zich specifiek gaan toeleggen op het ontwikkelen van een type koe binnen de bedrijfseigen situatie. En dat zou ik zelf graag op het Warmonderhofbedrijf willen doen. Ik denk dat onze veestapel nu door de beginjaren heen is en stabiel genoeg. Ik zou het toe juichen als binnen de biologische bedrijven een soort fundamente fokkerij ontstaat, zoals die er nu voor Fries-Hollands stamboekvee is. Op een gegeven moment hebben een aantal boeren besloten met dit veeras verder te gaan en nu fokken zij ieder met eigen stieren op hun boerderij bedrijfseigen koeien. Zij houden dus de eigenschappen en het unieke van het ras in stand, maar op elk bedrijf weer net iets anders. Een grotere groep boeren kan daar dan gebruik van maken door te selecteren wat zij voor

hun eigen veestapel nodig hebben. Voor het zwartbonte vee zouden we in de biologische landbouw wel een aantal van deze fundamentfokkerijen kunnen gebruiken. Voor andere veeslagen is dit vermoedelijk niet haalbaar. Dit betekent wel risico. Met de bedrijfseigen opfok moet een tijdlang helemaal op eigen kracht worden geveren en dan maar zien wat zich daaruit ontwikkelt. Als het positief uitpakt heb je natuurlijk een mooie aanpassing van je veestapel aan je bedrijfsomstandigheden. De bedrijven die een beetje op elkaar lijken kunnen dan fokmateriaal van elkaar betrekken. Daarom was ik blij met die stier van Ter Linde want de bedrijfsvoering op Warmonderhof lijkt heel veel op die van Ter Linde: potstal, grasklaver, GPS (graan silage) en ook al een oud bd-bedrijf. Zo'n dier geeft meer verwachtingen dan een stiertje dat van een bedrijf komt dat niet op het onze lijkt. Zo zijn er ook zand-, klei- en veenbedrijven die vermoedelijk allemaal net een iets ander type koe nodig hebben. Als je deze kunt ontwikkelen en uitwisselen, heeft de biologische veehouderij daar wat aan." ■

Literatuur:

Een koppel koeien is nog geen kudde
*Welzijn en houderij van gehoord melkvee in loopstal-
len,*
Ton Baars/Liesbeth Brands
Louis Bolk Instituut Driebergen, 2000

Biologische landbouw & biotechnologie
*Een visie op fokkerij in het licht van genetische manipu-
latie,* Louis Bolk Instituut Driebergen, 1993

Fokkerij op basis van levensproductie
G. Postler en F. Bakels, Louis Bolk Instituut, 1990

Gratis te bestellen bij het Louis Bolk Instituut:
ET-vrije stierkaart 2004, tel. 0343 523860

Vers van het land

Sijmen Brandsma

Beste mensen

Echte bd-ers gaan voor de top.

Eigen mest, kippen met snavels, geen hybriden-zaden en zo mogelijk het gebruik van bio-diesel voor onze tractors, gewonnen uit koolzaad met Demeter-licentie. Zo leggen we met ons allen de lat steeds hoger en dat is op zich een goede zaak.

Ook op maatschappelijk terrein werkt dat door, dus geen zwartwerkers, gescheiden afvalafvoer en het netjes verhakselen van het snoeihout om maar eens wat te noemen.

En wat moet een bd-bedrijf met schuren of misschien zelfs nog een koelcel waarin asbest is verwerkt??

Om maar eens met het laatste te beginnen, 30 jaar geleden was het gebruik van asbesthoudend plaatmateriaal heel gewoon. Rij maar eens een rondje door willekeurig een agrarisch gebied en let op de daken en soms ook muren.

Asbest zo ver als het oog maar reikt. Zelf heb ik als beginnend tuinder vrolijk fluitend plaat na plaat ingekort tijdens de bouw van kippenhok en schapenstal. Wit van het stof kwam ik dan thuis. Inmiddels leer ik van mijn dochter dat de piek van asbesteose-gevallen te verwachten is in 2017.

Aangezien we het kippenhok willen ombouwen tot een ruimte voor kookdemonstraties en proeverijen leek het een goed moment om te beginnen het bedrijf asbestvrij te maken. Het asbestdak moest er dus af. Het slopen en netjes verpakken was zo gebeurd, maar kwijttraken

ho maar. Het probleem is zo groot dat alleen particulieren het op bescheiden schaal kwijt kunnen bij een afvalstation. Dat laat drie keuzes: het fijn slaan, verpakken en meegeven aan klanten, het begraven of wegwerken onder een betonvloer, of het ingepakt en wel nog jaren op een hoek van het bedrijf in de weg laten liggen waardoor pallets weggroten en het plastic kapot waait.

Wat de bio-diesel betreft is het jammer dat de verkrijgbaarheid erg wisselt, en dat de overheid wel rode diesel subsidieert, maar geen bio-diesel. Welke organisatie maakt zich hard??

En in de kippenhouderij is het ondanks anderhalf jaar onderzoek nog niet duidelijk hoe lang een kip met snavel buiten mag scharrelen voordat het dioxine-gehalte in haar eieren te hoog wordt.

Zo blijf je als bd-boer bezig.

Een ding laat ik me echter niet afpakken.

Zolang er nog geen milieuregels zijn tegen het afsteken van vuurwerk blijf ik het snoeihout verbranden. Af en toe een illegaal vuurtje moet kunnen.

P.S. Omdat de tijd tussen mijn schrijven en uw lezen noodgedwongen zo groot is, is het moeilijk om veel over de dagelijkse gang op de tuinderij te melden, alles verandert zo snel.

Wilt u ons van dichtbij volgen dan kunt u de 14-daagse nieuwsbrieven lezen op www.versvanhetland.nl ■

Een vriendelijke groet, Sijmen